

Rapport fra befaring i Njemenjaikojohka 26. august 2009 kl. 0900-1500. Felles befaring med gruppa som utreder landskapsvern

Deltakere: Tor Håvard Sund og Oddvar Kjærbeck (Kvænangen kommune), Oddvar Seppola (Kvæn- og sjøsamisk forening), Charles Mikalsen (bygdelaget), Håvard Kyvik Gulliksen (Fylkeskommunen), Herbjørg Arntsen (Statskog SF), Per Olav Aslaksen, Knut Nergård, Terje Dahl, Liv Mølster og Christina Wegener (Fylkesmannen).

Rute: Vi gikk fra Vangen innover langs stien til Tverrfjellet, der vi kikket inn i kløfta nord for Tverrfjellet og ned i bekkeløfta som går sørøstover fra Tverrfjellet. Deretter gikk vi opp til Gåsvannet. Rastet ved sørøstsiden av Gåsvannet med utsikt til hytta på neset, gikk videre på stien et stykke sør og øst for Rundvannet, bort til "verdens største tjæremile" og derfra nordvestover til veien ned til Myrdal.

I det følgende er punkter om historikk/tidligere bruk rammet inn, resten er punkter om framtidig bruk/ønsker for framtiden. Tor Håvard Sund har påtatt seg å skrive noe mer om tidligere bruk av området.

Generell historikk

- Kvensk kultur har hatt stor betydning i området i hvert fall de siste tusen årene, derav navnet Kvænangen.
- Det finnes rester etter en gammel vei til Finland, som var en viktig ferdselsåre for kvenene før i tiden. Veien kalles for "Lappastridig", en forvanskning av Rappesriddi som skal bety "grasbevokst slette". Veien er på sine steder bygget opp av stein, blant annet langs den østre bratte siden av vannet Gæbetjavri (Oddvar Seppola tegnet inn vegen på kartet).
- På skiltet ved veien ned til Myrdal står følgende: "På slutten av 1700-tallet kom de første kvenene til indre Kvænangen. Deres eksistens var tuftet på fire viktige ressurser: jord, hav, skog, utmark.(...) For de fleste ble likevel skogen den viktigste og sikreste kilden til klingende mynt"(...).

Skogbruk og vedhogst

- Det har vært stor tømmerdrift i hele området.
- Statskog hadde så stor drift at de bygde et hus og hadde en egen skogvokter ansatt, kanskje fra rundt 1900 til 1960-70-tallet.
- Far til Oddvar Seppola drev sagbruk.
- I dalen er det mye kastevinder fra fjellet som ofte tar trær, så de tok blant annet ut en del nedfallstømmer som ellers ville blitt liggende.
- Det er store områder med furuskog, overalt med stubber og spor etter plukkhogst, og mye av skogen er ung. Vi fikk høre at det er samme skogbildet helt inn til Storfossen, med både plantefelt og foryngelsesflater.
- Statskog har delt ut vedteiger til bygdefolk hele veien innover på vestsiden langs elva, der det finnes bjørkeskog: "gamlingen fyrer ikke med furu"
- Det eksisterer fremdeles et sagbruk i bygda. Det er ønske om å kunne ta ut tømmer til fortsatt drift av sagbruket.
- I skogen finnes en del osp, som er attraktivt til blant annet panel og badstuinteriør. Det er imidlertid dårlig forynging av ospen på grunn av elgbeite.

- Furuen er for en stor del ungskog, derfor har aktiviteten på sagbruket vært lav i senere år. Så sent som i 1999-2000 ble det bygd veier inn i området med tanke på tynningdrift, og det er investert mye i dette.
- Økt fokus på bioenergi kan gjøre skogsdrift mer lønnsomt. I 2009 har det kommet nye ordninger med tilskudd på 400 kr/daa og inntil 40% av driftskostnader dekkes. Dette gjør at "baken" som tidligere ikke var så inntektsgivende nå kan bli lønnsom å ta ut.
- "Energi er et stort tema, her kan skogbruket bidra. Det er også mulig at området kan brukes til vindkraft".
- Å kunne hente ut ved til egen bruk er viktig for bygdefolket.
- Vi fikk høre at vedhogst er aktuelt helt inn til knekken på elva sørøst for Tverrfjellet, skjønt vi så at det er svært bratt fra Tverrfjellet og innover.
- Økt hyttebygging i senere år øker interessen for kommersiell vedhogst. "Hyttefolket vil ha veden brakt på døren".

Tjæremiler

- Tjærebrenning har vært tradisjon i området, og her finnes "verdens største tjæremile", som vi fikk se på turen.
- Fortsatt ønsker folk å kunne holde tradisjonen i hevd. Den siste tjæremilen ble brent for tre år siden.

Reindrifft

- Reindrifftutøvere bruker området til sommerbeite.
- Tidligere var det lite konflikt, men for noen år siden ble det bygd et gjerde ned i bygda som flere steder krysser stien opp til Damstuene, og det er bare en port i gjerdet. Gjerdet er derfor til hinder for bærplukkere og skiløpere. Elgkalver kan ikke krysse gjerdet, mens mora hopper over.
- Reindrifftutøverne har lagt om traseen slik at de nå kjører rett gjennom tunet mellom Damstuene. Der det er vindfall går kjøresporene rundt vindfallene, slik at terrengslitasjen spres utover. Dette skaper irritasjon hos turfolk i området.
- Konflikten økes av at reindrifftutøverne reklamerer på internett med at de kjører turister opp til hytter på fjellet. Bygdefolket har ikke mulighet til å gjøre det samme, og de mener at reindrifftutøvernes praksis er ulovlig.

Ferdsel, friluftsliv og turisme

- Bygdefolket bruker å kjøre opp skiløyper inn i området fram til Tverrfjellet, over Rundvannet og inn til Damstuene, dette har de tillatelse til og de ønsker å fortsette med dette.
- Bygdefolket ønsker å få mulighet til å kjøre turister opp til fjellet og ta betaling for det, slik reindrifftutøverne gjør.

Kraftverk og andre tekniske inngrep

- Elva er demmet opp og brukes til vannkraft. Kraftverket ble bygget rundt 1965. På grunn av at elva har liten vannføring vil den ikke selv kunne skylle vekk vindfall, derfor står det i konsesjonsvilkår at skogen rundt elva (i 8 meter fra elvebreddene og ut til sidene) skal ryddes. Ryddingen anses som en "plikt", ikke et ønske.

Innspill

- Kommunen ønsker ikke vern, fordi de mener det vil "lukke dører for dem som kommer etter", og de er redde for at "tar man litt, kommer mer etter". De mener at

”sædvaneretten må gjelde, at folk må få fortsette å kunne bruke ressursene i skogen”. -
” For distrikts-Norge er det primære mye viktigere enn i byene”.

- Det meste av området som ligger nord for Njemenjaikojohka overlapper med området som utredes for landskapsvern.

Ref: CW

